

↓
Ung
som
→ **erfarings**
ekspertes

Inspiration til involvering og samskabelse

Unge som erfaringseksperter

– inspiration til involvering og samskabelse

© 2019 Socialt Udviklingscenter SUS

Tekst: Agnete Neidel, Anna Møllerup og Sussi

Maack. Foto: Socialt Udviklingscenter SUS.

Layout: Christian Schmidt. Tryk: Nofoprint.

ISBN: 978-87-9218232-6.

Publikationen er udgivet med støtte
fra Bikubenfonden.

Socialt Udviklingscenter SUS

Nørre Farimagsgade 13

1364 København K

www.sus.dk

Unge som erfarings- eksperter

Inspiration til involvering og samskabelse

Indhold

- 6 Introduktion**
- 7 Tid til involvering**
- 8 Hvorfor involvere unge?**
 - 9 Involvering er et demokratisk ideal
 - 9 Involvering giver et nødvendigt vidensbidrag
 - 10 Involvering giver bedre kvalitet
 - 10 Involvering skaber empowerment og dannelse
- 12 Grundlæggende principper**
 - 13 At forskyde magten
 - 14 At gå fra fortællinger til viden
 - 14 At samskabe
 - 15 At skabe gennemsigtighed i processen
- 16 Faser og elementer**
 - 17 Forberedelse – at sætte rammen og komme i kontakt med relevante unge
 - 19 Vidensudvikling med de unge – at mødes og formulere sig
 - 21 Kollektiv vidensudvikling – at bringe flere slags viden i spil
 - 22 Fokusering og handling – at rette blikket fremad
- 24 Efter-refleksioner**
- 26 Litteratur til inspiration**

Det er svært at få et normalt netværk med sunde relationer

Det var svært at skulle inddrage sig nye regler og præmisser

Udfordringerne

Det er svært at være ansvarlig for sit eget liv
at skabe sin egen struktur

Introduktion

Bikubenfonden arbejder for at styrke udsatte unges livsmestring. Som en del af det perspektiv arbejder Bikubenfonden også aktivt for at styrke udsatte unges stemmer i udviklingen af nye løsninger på de udfordringer, de står med. I 2019 har Bikubenfonden med Socialt Udviklingscenter SUS som procesdesigner og facilitator samarbejdet med en gruppe tidligere anbragte unge om at forstå, hvad der er brug for at gøre anderledes, hvis færre unge med en anbringelsesbaggrund skal have i stabile boligforhold og hjemløshed. Det førte til publikationen 'Ung mellem anbringelse og eget hjem', som er skrevet på baggrund af viden skabt i en proces, der involverede de unge.

Inspirationshæftet her udspringer også af denne proces, men bygger samtidig på SUS' mangeårige erfaring med at skabe gode rammer for brugerindflydelse – herunder ungeindflydelse – i udviklingen af velfærdssamfundet og udformningen af nye tilbud og indsatser. Vi er blandt andet inspireret af Forandringsfabrikken i Norge (www.forandringsfabrikken.no), organisationen Investing in Children i England (www.investinginchildren.net), den hollandske organisation Kennislands arbejde med Social LABs som platform for nye typer dialog (www.kl.nl/en/) og af tankerne bag relationel velfærd (www.participle.net; www.hillarycottam.com). Hæftet har særligt fokus på unge – men mange af hæftets pointer kan anvendes i indflydelsesprocesser med mennesker i andre aldersgrupper og i andre udsatte positioner.

Til at konkretisere hæftets pointer bruger vi løbende eksempler fra processen bag 'Ung mellem anbringelse og eget hjem'. Men beskrivelsen af principper og faser samt refleksioner er tænkt som bredere bud på, hvad der er vigtigt, hvis man ønsker at give marginaliserede unge (og andre udsatte mennesker) adgang til indflydelse i udviklingen af de rammer og indsatser, de har brug for, for at få adgang til bedre livsmuligheder.

- Eng
- Svært
- Frem
- %

Det er
Vanne
at va
Økon

Det v
Ingen

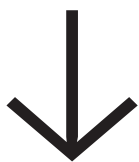
- Skulle
frivillige støtte
organisatorer.

Hvis udviklingen går godt
fjerner det offentlige hjælpemidler.

②

Det er svært at få den hjælp man behøver.
- offentlige!

②

Tid til involvering

Der er bred enighed om, at inddragelse af unge i udsatte positioner er en nødvendighed for at skabe indsatser og rammer, som de unge kan vokse og trives i. Ofte er der fokus på den individuelle inddragelse i 'egen sag'. At den enkelte skal høres og inddrages; at der skal laves 'individuelt tilpassede' indsatser osv. I dette inspirationshæfte sætter vi i stedet fokus på kollektive processer, der skal give unge adgang til indflydelse på den viden, de rammer og de indsatser, som påvirker deres liv og deres muligheder. Vi foretrækker begrebet *involvering* frem for inddragelse, for at fremhæve et mål om at de unge bliver aktive deltagere og derigennem får adgang til *indflydelse*¹. Inspirationshæftet sætter derfor fokus på, hvad der skal til, for at de unge involverer sig. Hvordan man kan lave demokratiske processer, som giver udsatte unge indflydelse på indretningen af et samfund og et støttesystem, der giver mening og føles hjælpsomt. Hvad der skal til, for at unge – og ikke mindst udsatte unge – kan få mulighed for at blive vidensaktører i udviklingen af velfærdssamfundet. Og hvordan det kan bidrage til en højere grad af samskabelse i videns- og udviklingsarbejde.

I kommuner, frivillige organisationer, uddannelsesinstitutioner og i forskning er der løbende fokus på at styrke og forandre den indsats og de livsbetingelser udsatte unge mødes af. Men alt for sjældent er de unges egne erfaringer og perspektiver en central del af de processer, der skaber viden og forandring. De bliver måske interviewet. Eller spurgt til råd, når andre har sat rammen om, hvad der er vigtigt at fokusere på, og hvad der skal ske. Men de er sjældent med til at definere, hvad der er vigtigt, og de er sjældent med hele vejen, når der skal udvikles nye måder at gøre ting på.

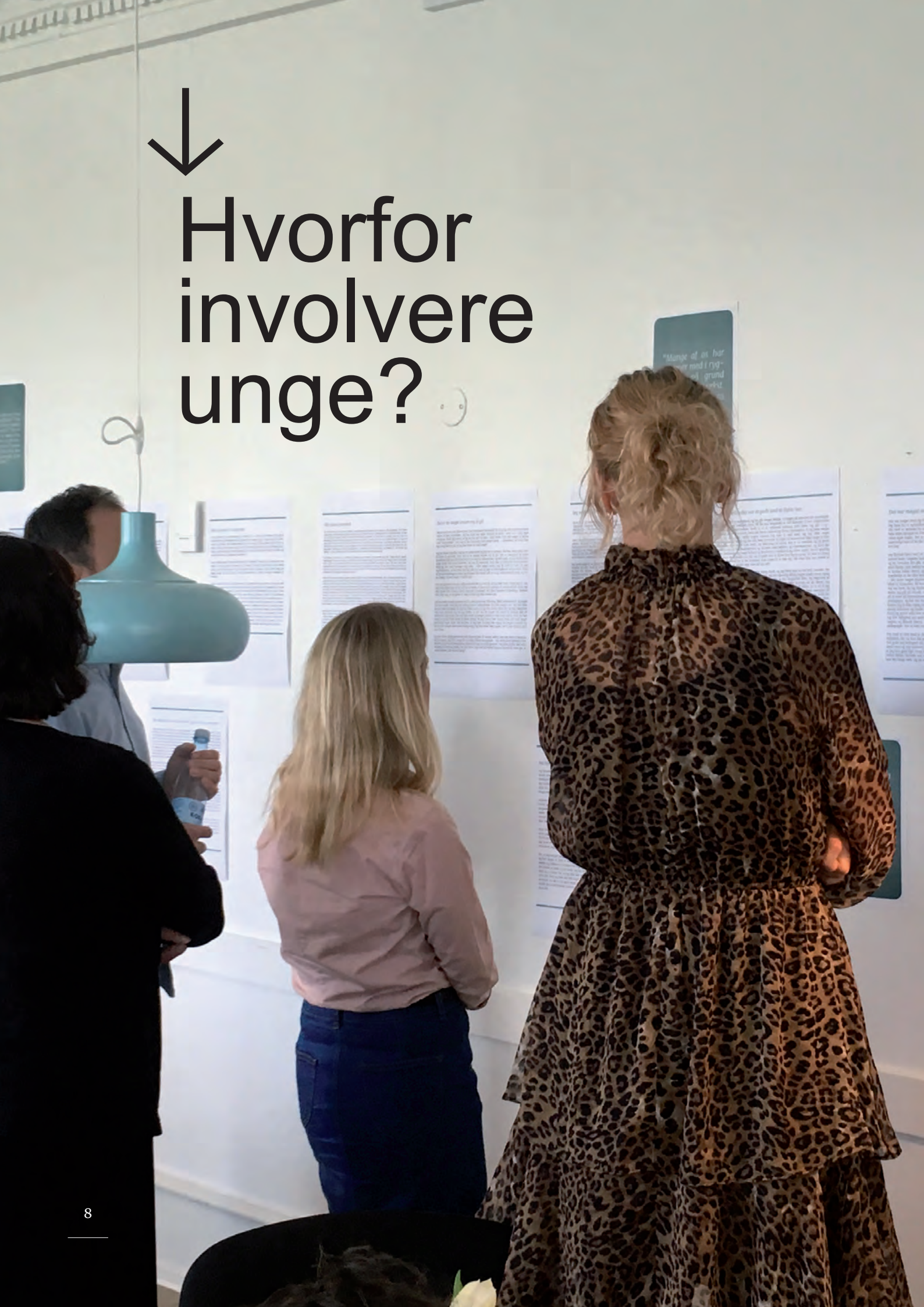
Inspirationshæftet er skrevet til dig, der arbejder med at skabe gode rammer og indsatser for unge i udsatte livssituationer. Og som ønsker at styrke jeres organisations evne til at give mere indflydelse til de unge selv i udvikling af ny viden, nye ideer og ny praksis. Du er måske leder, planlægger eller udviklingskonsulent i en kommune, et tilbud eller en frivillig social organisation. Eller måske er du konsulent eller underviser og hjælper andre med at styrke deres praksis for inddragelse. Uanset hvem du er, håber vi, at de kommende sider giver anledning til mere mod, flere ideer og nye refleksioner, som du kan bruge, når du skal planlægge og gennemføre de indflydelsesprocesser, der er relevante i din kontekst.

Vi håber, at hæftet kan inspirere til at invitere unge, som har brug for ekstra støtte i perioder af deres liv, længere ind i dialogen og forhandlingen af, hvad der er vigtigt, og hvad der bør forandres. Ikke for at give dem tale- og definitionsretten alene, men for at skabe et rum, hvor også deres viden bliver vigtig og synlig. Og hvor de bliver aktører, frem for at være nogen andre har viden om. Vi kommer ikke med en færdig opskrift, men beskriver nogle af de grundprincipper, overordnede faser og refleksionsspørgsmål vi finder nyttige og vigtige, når vi tilrettelægger indflydelsesprocesser.

Socialt Udviklingscenter SUS, oktober 2019

Hvorfor involvere unge?

De fleste er enige om, at det er godt og vigtigt at involvere og give indflydelse til unge – også i videns- og udviklingsarbejde. I afsnittet her præsenterer vi nogle argumenter for, hvorfor det er vigtigt at involvere unge.

Det kan være en krævende opgave at invitere 'dem, det handler om' med i arbejdet. Både fordi processerne skal indrettes efter det, og fordi det kan åbne for viden og perspektiver, der kalder på radikal gentænkning af det, man plejer at gøre². Dertil kommer, at der kan være forskellige begrundelser, som driver lysten til at involvere de unge – selv inden for den samme organisation. Begrundelserne udelukker ikke hinanden, tværtimod vil mange umiddelbart synes, at de alle er vigtige. Men når der undervejs skal tages valg om, hvor meget de unge skal være med til og hvordan, kan det alligevel vise sig at få betydning, hvilke begrundelser der vægter højest.

Derfor er det vores erfaring, at det kan være nyttigt at afklare motivationen for involvering, før man går i gang. Ikke mindst hos dem, der har magten til at beslutte, hvad der skal ske med den viden, de unge er med til at udvikle.

Som inspiration til de overvejelser præsenterer vi her nogle af de argumenter man kan have for, hvorfor det er vigtigt at involvere de unge³. For hver af begrundelserne beskrives kort nogle opmærksomhedspunkter, der kan være vigtige, når man tilrettelægger og evaluerer processen.

Involvering er et demokratisk ideal

Børnekonventionen slår fast, at alle børn – uanset hvem de er, og hvad de slås med – har ret til at give deres mening til kende og blive taget alvorligt⁴. Fra det perspektiv er involvering en demokratisk forpligtigelse, som også indebærer, at det er samfundets ansvar at skabe de rammer, der skal til, for at udsatte børn og unge kan blive hørt og mene noget på lige fod med andre. Børnerådet har skrevet en god og inspirerende håndbog ud fra det perspektiv⁵.

Centrale opmærksomhedspunkter:

- Er processerne demokratiske og giver de unge et grundlag for at formulere og formidle deres perspektiver?
- Bliver de unge reelt hørt, og oplever de at have indflydelse?

Involvering giver et nødvendigt vidensbidrag

Et andet argument for inddragelse er viden: Der er brug for de unges deltagelse i vidensarbejdet, hvis det vidensgrundlag, vi bygger velfærdssamfundet og de sociale indsatser på, skal være stærkt. Argumentet her er, at man har brug for de unges erfarede og hverdagsnære viden til at supplere, udvide og udfordre viden fra forskning, eksperter og fagprofessionelle. Hvis de unges viden udgrænses eller filtreres, risikerer man at træffe sine beslutninger på et utilstrækkeligt grundlag. Det er også en vigtig del af argumentet, at viden ikke kan forstås som objektiv og neutral, men snarere som forhandlet og afhængig af de processer, den skabes i. Derfor er det vigtigt, at de unge er aktive deltagere i processen, så de bliver medskabere af viden – simpelthen fordi det gør viden mere robust og righoldig⁶.

Centrale opmærksomhedspunkter:

- Er de unge involveret i hele vidensprocessen. Ikke kun som informanter men også i arbejdet med at analysere og konkludere?
- Bliver der skabt viden, som bygger på de unges levede erfaringer, og som de unge ser som vigtig?

2) Deborah Anderson og Patricia Deegan (2011): Barrierer for brugerinddragelse i bestyrelser, udvalg og arbejdsgrupper. Dansk Selskab for Psyko-social Rehabilitering.

3) Børnerådet (2016): Håndbog i børneinddragelse. Signe Fjordside m.fl. (2016): Unge som vidensaktører. Metoder til inddragelse. I: Trine Wulf-Andersen m.fl. (red.): Unge, udenforskab og social forandring - nordiske perspektiver. Frydenlund Academic.

4) Børnekonventionen. FN's konvention om barnets rettigheder. www.unicef.dk.

5) Børnerådet (2016): Håndbog i børneinddragelse.

6) Peter Reason og Hilary Bradbury (red.) (2006): Handbook of Action Research. Særligt artiklen Knowledge and Participatory Research af Peter Park.

Involvering giver bedre kvalitet

Ved at involvere de unge kan man skabe bedre rammer og indsatser for unge på kanten. Det er kernen i kvalitetsargumentet for at invitere unge med som aktører i videns- og udviklingsarbejde. En vigtig antagelse i dette argument er, at hvis noget (en indsats; en måde at gøre tingene på m.m.) skal virke, så er det en forudsætning, at de unge spiller med og tager imod det. Derfor kan kvalitet ikke defineres af professionelle alene. Det kræver de unges perspektiv på, hvad der er vigtigt, og hvornår man oplever sig mødt og hjulpet. Og derfor kan involvering af unge, der selv har prøvet at have brug for en bestemt type hjælp eller at stå med en bestemt slags udfordringer i livet, styrke kvaliteten af både offentlige og frivillige tilbud.

Centrale opmærksomhedspunkter:

- Er der sket forandringer i praksis?
- Er forandringerne vokset ud af dialog med de unge om, hvad der er vigtigt – i deres liv og i vel-færdssamfundets tilbud til dem?

Involvering skaber empowerment og dannelse

Et sidste argument er, at de unge, der deltager i processen, vokser og styrkes af at blive hørt og få mulighed for sammen med andre at være med til at formulere og påvirke. De former en stemme og oplever at blive en del af beslutningsprocesser i samfundet, der har betydning for dem. Og de dannes i rollen som aktiv deltager i samfundsudviklingen.

Empowerment og dannelse er og bør være en vigtig sideeffekt af at blive involveret. Ikke mindst for mennesker, der ellers oplever ikke at blive hørt, men at blive 'udsat' for rammer og indsatser, andre har konstrueret. Men det at give de unge en god oplevelse og se dem vokse bør ikke overskygge spørgsmålet om, hvorvidt de faktisk får indflydelse, og om der kommer mere 'livsnær' viden og bedre kvalitet ud af det.

Centrale opmærksomhedspunkter:

- Træder de unge i karakter som aktive deltagere i processen?
- Tager de ejerskab til processen og/eller til den viden, der udvikles?
- Får de mere handlekraft?
- Lærer de noget undervejs, som former deres perspektiv og budskaber?

Gode og vigtige spørgsmål, som vi synes bør ses som et tegn på, at man er lykkedes med de øvrige ambitioner – ikke som et mål i sig selv.

Spørgsmål til refleksion

- Er der lige stor opbakning til alle argumenter for involvering hos dem, der i sidste ende kan bestemme, hvad de unges viden skal bruges til? Eller er noget vigtigere end andet?
- Hvor langt har I mandat til og mulighed for at gå i involveringen af de unge? Hvor langt vil I fx gå, hvis uventet viden kalder på helt nye måder at gøre ting på?
- Hvordan vil I tilrettelægge beslutningsprocesser, så de unge reelt kan og vil involvere sig? Hvad hvis det viser sig at den gode proces for de unge er upraktisk, uvant eller ubekvem for jer som professionelle?
- Hvad vil I gøre, hvis de unge får så meget ejerskab til noget, at de begynder at kæmpe for en sag, der er vigtig for dem, men ikke nødvendigvis er ønsket eller prioriteret af jer? Vil I give det følgeskab?

Grundlæggende principper

I dette afsnit kaster vi et blik på fire grundlæggende principper, vi har gode erfaringer med at bruge, når vi designer og gennemfører vidensarbejde med unge.

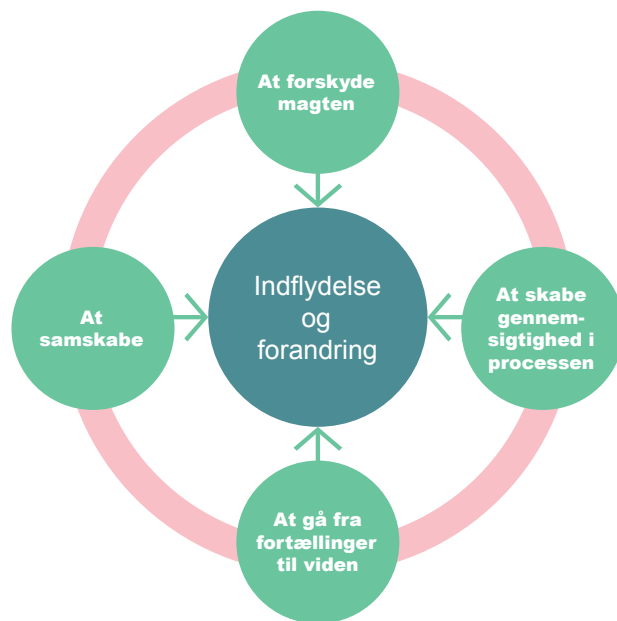
Der er mange måder at gennemføre en videns- og udviklingsproces sammen med unge på. Der er nogle overordnede faser, som vi har gode erfaringer med *altid* at tænke igennem. Dem vender vi tilbage til i næste afsnit. Først ser vi på nogle grundlæggende principper. Vi har formuleret fire grundprincipper, som vi har gode erfaringer med at bruge som en slags fundament for de beslutninger, vi tager i processen. Principperne knytter sig til hvert deres perspektiv på, hvad der er vigtigt, men er samtidig gensidigt forbundet.

At forskyde magten

Alle processer, der begynder med nogle, der inviterer, og nogle, der bliver inviteret, er som udgangspunkt ulige! Det gælder ikke mindst, når dem, der inviteres, er i en udsat eller marginaliseret position. Ofte vil temaet være defineret på forhånd, og fra et andet perspektiv end deres. Der er også risiko for, at det sprog, der bruges til at tale om temaet, er systemets frem for de unges. Derfor vil man nemt komme til at skabe en proces, som de unge bliver kastet ind i uden at have haft tid og rum til at formulere, hvad de egentlig – sammen og hver for sig – oplever som de væsentlige spørgsmål at tale om. Samtalen bliver på 'systemets' præmisser, og det koster både på de unges oplevelse af indflydelse og på kvaliteten af den viden, der kommer ud af det.

Derfor er der brug for aktivt at rykke samtalen et andet sted hen, så den begynder tættere på de unges liv og virkelighed. Ikke fordi det ophæver den indledende ulighed i magt, men fordi det giver de unge en reel chance for at fylde rammen ud med deres viden og for at påvirke den undervejs. Det kræver, at de unge får mulighed for at mødes og forberede sig, før de skal indgå i bredere dialoger og beslutningsprocesser. Det kræver, at forberedelsen begynder tilpas åbent til, at de kan bruge deres erfaringer og sprog frem for alene at skulle tale ind i andres ramme. Det kræver også, at man løbende gennem hele processen overvejer, hvad der skal til for, at de unges viden reelt kan få en rolle i arbejdet med at udvikle viden og forandring, så de bliver aktører frem for 'pynt' i processen.

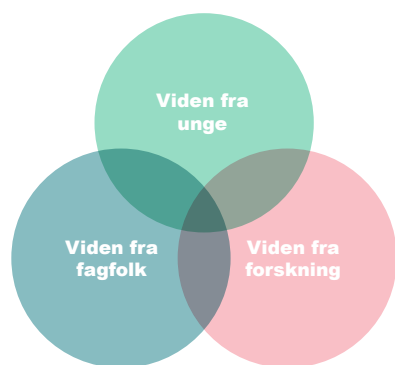
Princippet kalder på en type af nysgerrighed, som ikke altid føles hjemmevant, hvis man er en del af en organisation, som er sat i verden for at gøre en forskel i et bestemt hjørne af de unges liv: tilbyde efterværn, støtte dem på vej mod uddannelse m.m. Der er brug for at spørge mere åbent: Hvordan ser din hverdag ud? Hvad er det for en livssituation, du står i, når du får brug for vores hjælp? Hvad er vigtigt at vide om dit liv, hvis vi skal skabe bedre rammer for at komme godt gennem de udfordringer, du møder? Det kan kræve særlig omhu at skabe et rum, hvor man lægger sin egen dagsorden lidt til side, så de unge får mulighed for at beskrive det, der er vigtigt i deres liv. Ved at forskyde perspektivet får de unge mulighed for at forme en stemme – og det er den stemme, der danner fundamentet for, at de kan få indflydelse gennem resten af processen.

At gå fra fortællinger til viden

Et andet vigtigt princip handler om, at de unge er med til at skabe viden. Det er vigtigt, fordi det kalder på en systematisk proces, hvor de unge bidrager som mere end 'blot' formidlere af deres egen historie. Vi tror på, at rammer og indsats, som udsatte unge kan vokse og trives i, må udvikles med afsæt i viden fra *både* unge, fagfolk og forskning. I dele af evidensforskningen er denne tredeling det bærende fundament⁷.

Som beskrevet i det første princip forsøger vi altid at rykke perspektivet i retning af de unges liv

Kilde: www.forandringfabrikken.no/article/om-kunnskapssenteret

og hverdag. Vi begynder med at være nysgerrige på den enkeltes fortælling og give plads til at dele og folde den ud. Princippet om at gå fra fortællinger til viden kalder på at gøre mere end det. Hvis det skal lykkes at inddrage de unges viden ligeværdigt med viden fra fagfolk og forskning, lægger vi med dette princip op til at tilrettelægge og designe processer, hvor de unge får mulighed for at se på tværs af deres mange og forskelligartede historier og se mønstre og pointer, der går igen. I mange udviklingsprocesser inviteres unge ind for at fortælle deres historie og på den måde inspirere eller informere fagfolk og/eller forskere i deres videns- og udviklingsarbejde. Vi argumenterer for at gå skridtet videre og løbende give de unge mulighed for at bearbejde og reflektere over den viden, der

udvikles i processen. På den måde bliver de unge mere end en kilde til viden. De bliver medudviklere af viden, som også bygger på deres erfaringer.

At udvikle viden sammen med unge kræver processer, som systematisk veksler mellem at 'folde ud' (fortælle og dele erfaringer) og 'skabe orden' (se på tværs, sortere, analysere). Vi forsøger at skabe en klar systematik, som giver mening for de unge, og som giver dem mulighed for at være fælles om en erfaringsbaseret vidensudvikling. På den måde skaber de unge en viden, der – gennem systematikken – står stærkere i mødet med andre vidensformer end den enkeltes fortælling, og som samtidig bygger på netop fortællingerne.

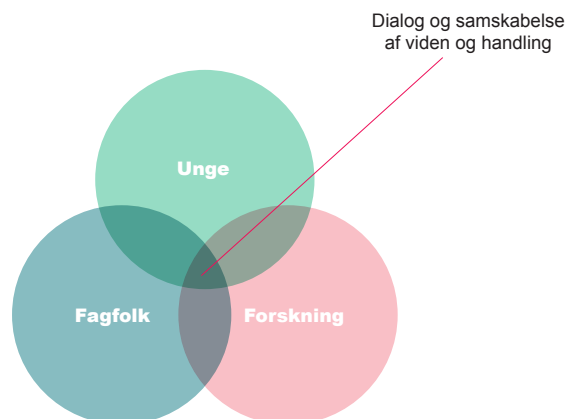
At samskabe

Det tredje princip bygger på en forståelse af viden som noget, der skabes i konkrete processer, hvor forskellige vidensformer bearbejdes, sorteres, analyseres osv. Princippet handler om at invitere de unge længst muligt med ind i det rum, hvor viden og beslutninger bliver til, og skabe mulighed for samtale mellem deres og andres viden. For de unges viden kan ikke stå alene – den er viden skabt fra et bestemt ståsted og er derfor blind for eller uvidende om andre perspektiver. Derfor er det et vigtigt element i ungeinddragende videns- og udviklingsarbejde at bringe de unges viden i spil med andre vidensformer skabt fra andre ståsteder. Den viden, som socialrådgivere, pædagoger, frivillige organisationer osv. besidder, er vigtig. Det samme gælder den viden, som forskere udvikler gennem empirisk og teoretisk arbejde.

De to første principper er med til at skabe forudsætningerne for de unges aktive deltagelse som medskabere af viden. Princippet om at skabe gode rammer for samskabelse fokuserer på, hvordan man gør vidensarbejdet kollektivt på tværs af vidensformer. Det handler om, hvordan man inviterer

fagfolk og forskere med i vidensarbejdet, når de unge har haft tid at forberede sig på deres egne præmisser. Det handler om at skabe en samtale, hvor de unges viden tages alvorligt, men hvor det også er muligt at adressere uenighed og forskellige perspektiver. Og det handler først og fremmest om at skabe et rum, der er tilstrækkeligt nysgerrigt og tillidsfuldt til, at der kan skabes ny viden i fællesskab.

Omvendt handler princippet også om at kende og være åben om grænserne for samskabelse. Hvad skal den udviklede viden bruges til? Hvordan besluttes det i sidste ende, hvilken viden der er vigtigst, og hvad den skal føre til? Hvad kan deltagerne forvente at få indflydelse på, og hvad er besluttet på forhånd? Samskabelse kræver modet til at åbne beslutningsprocesserne – men også til at være tydelig om grænserne for indflydelse.

At skabe gennemsigtighed i processen

Det fjerde og sidste princip handler om den facilitering, som skal lede de unge og de øvrige deltagere godt igennem processen på en måde, hvor der skabes indflydelse, ny viden og forandring. Faciliteringen skal bidrage til, at de unge får adgang til reel indflydelse. Den skal skabe en klar systematik i bevægelsen fra unikke fortællinger til fælles, erfaringsbaseret viden. Og den skal skabe en frugtbar dialog mellem de forskellige videnspersoner (de unge, fagfolk, frivillige, forskere og evt. andre – afhængigt af tema og formål).

Det vigtigste i dette princip er gennemsigtighed i processen. Når man forstår viden som noget, der skabes, frem for noget, der afdækkes, bliver det også vigtigt at have fokus på, hvordan processen har stor og magtfuld betydning for resultatet. Hvordan man designer de enkelte skridt i processen får stor betydning for, hvad der kan høres, og hvad der udgrænses. Hvad der får fylde, og hvad der vælges fra. Derfor bruger vi dette princip til hele tiden at være bevidst om faciliteringens magt. Vi forsøger at være tydelige og gennemsigtige om hvert skridt i processen – især sammen med de unge. Vi forsøger at synliggøre, hvordan det at se på tværs og analysere indebærer fravalg af noget, mens andet løftes frem. Og vi forsøger løbende at involvere de unge i de valg og fravalg, som processen fører til, for at sikre os, at det stadig giver mening.

Med dette princip ønsker vi at synliggøre, at grundig og gennemtænkt facilitering er nødvendigt. Det kræver, at nogen får den rolle tildelt, og det kræver tid og rum til grundig forberedelse. Samtidig ønsker vi at synliggøre, at facilitering ikke er en neutral opgave. Som facilitator er man dybt involveret i vidensarbejdet. Hvad enten man er bevidst om det eller ej, får selve processen betydning for, hvilken viden der skabes, hvem der kommer til orde, hvad der bliver hørbart, og hvad der glider ud i stilheden.

Faser og elementer

3-5 vigtigste udfordringer:

TEMA:

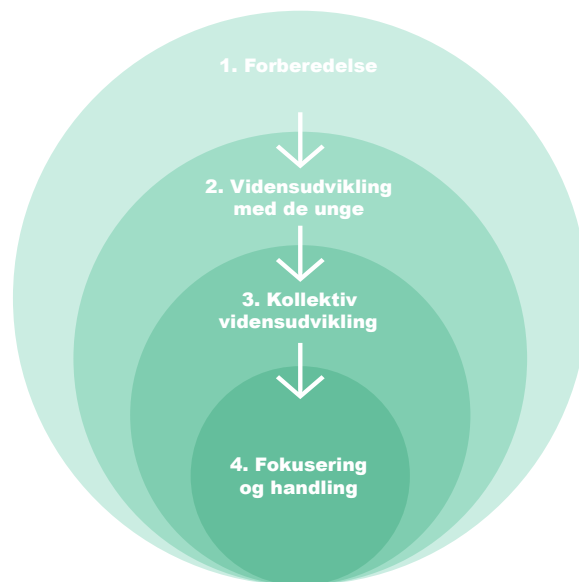
AT få en
hjælp
til at
gøre

4

I dette afsnit beskriver vi faserne i en involverende proces med en kort opsummering af centrale elementer i hver fase. Det er elementer, vi har erfaring for er vigtige at overveje eller have med.

Fasemodellen præsenteret i afsnittet her er en generel model, der kan bruges i mange processer, hvor målet er involvering og indflydelse. Hensigten er at inspirere andre i arbejdet med at planlægge og designe deres egen proces – ikke at beskrive en færdig 'opskrift' på, hvordan de enkelte faser skal tilrettelægges. Faserne forstås vi som overlappende og sammenhængende. Vi starter altid med forberedelsen og slutter med fokusering og handling. Og det er vores erfaring, at involveringsprocessen bliver stærkest, hvis man har alle elementerne med i en eller anden form. Men faserne ikke altid klart adskilt i tid og rum, og nogle gange er der brug for 'loops' tilbage til tidligere faser, før man bevæger sig videre.

I det følgende beskriver vi de fire faser. I boksene henviser vi til eksempler fra den proces, vi har gennemført med unge tidligere anbragte i Bikubenfondens initiativ 'Ung mellem anbringelse og eget hjem'.

Forberedelse – at sætte rammen og komme i kontakt med relevante unge

Det første skridt i alle indflydelsesprocesser er at komme i kontakt med de rigtige unge og give dem lyst til at bidrage. Det er vores erfaring, at man kan komme til at overse omfanget og kompleksiteten af den opgave. Men den er afgørende for, om den videre proces lykkes. Vi har set mange inddragelsesprocesser strande på, at der ikke var nok unge, der engagerede sig i processen. Det kan føre til den konklusion, at de unge er for uengagerede eller for sårbare. Vores opfordring er i stedet at se på, om man fik forberedt processen godt nok. Vi har gode erfaringer med at bruge forberedelsen på:

At formulere spørgsmål og lave en invitation. Som et første skridt er det relevant at arbejde grundigt med den udfordring, det tema eller det spørgsmål, som bliver det første, de unge ser eller hører. Problemer er ofte – nogle gange uden man opdager det – formuleret fra et system-perspektiv. Hvordan laver man gode forebyggende indsatser? Hvordan skal efterværn være for at være hjælpsomt? Hvordan sikrer vi, at færre anbragte bliver hjemløse? Det kan være gode, væsentlige spørgsmål, men de åbner ikke for den hverdagslivsnære viden, som de unge besidder. Med inspiration fra bl.a. Social Labs⁸ og Relationel Velfærd⁹ er vores mål derfor altid at omformulere det indledende tema til åbne spørgsmål, som er så tæt som muligt på det liv, de unge er midt i og kan relatere til. Hvis muligt kan det være virksomt at bruge tid sammen med målgruppen i deres daglige kontekst, eller få hjælp fra unge i målgruppen, som man kender godt nok til at spørge til råds. Husk: Formuler jer kort, konkret og tæt på de unges liv. Inviter så de unge kan se, at det er deres viden, ikke deres sårbarhed I efterspørger.

At få budskabet ud de rigtige steder. Vores erfaring er, at det kræver tid, tålmodighed og netværk at få adgang til målgruppen. Det kan være en ide at bruge flere veje på samme tid. Det er oplagt at skabe kontakt via de offentlige og frivillige tilbud, som er i kontakt med de unge, og som de unge

har tillid til. Det er vigtigt at fagpersoner og andre, der har adgang til de unge i hverdagen, ser meningen med inddragelsen, så de har lyst til at bygge bro til de unge. Lav evt. en kort invitation, de kan give videre til de unge, og med en ekstra forklaring, så fagpersonerne forstår baggrund og intention med processen. Offentlige opslag, fx på sociale medier, kan også være en rigtig god vej til synlighed og kontakt. Især hvis opslaget deles af nøglepersoner og -organisationer, de unge er i kontakt med. Vær opmærksomme på at komme bredt ud, så I får adgang til en så varieret gruppe af unge som muligt med forskellige typer erfaringer, ressourcer og forudsætninger. Hvis man kun får fat i de stærkeste, de vredeste, de mest tilfredse e.l. vil den videre vidensudvikling blive mindre righoldig.

At skabe den første kontakt, der giver tillid og lyst til at være med. Når man inviterer, er det vigtigt at kunne give de unge klar besked om, hvad de inviteres ind til, hvor, hvornår og hvorfor. Hvis det hele skal være med i den første, skriftlige invitation, bliver det nemt for langt. Vi har gode erfaringer med en kort invitation, der følges op af personlig kontakt. Det kan være på sms, telefon, mail eller ved et fysisk møde, alt efter hvad der passer den unge bedst. Det vigtige er at få etableret en kontakt, hvor den unge kan få svar på sine spørgsmål og kan se jer an. Det giver også jer mulighed for at spørge de unge om, hvad de har brug for, for at kunne eller ville deltage. At engagere sig sammen med jer og sammen med andre unge er (blandt andet) et spørgsmål om tillid. Det er tidskrævende, men det er vores erfaring, at denne tid er givet godt ud. Det bidrager til at skabe tillid og afstemme forventningerne.

8) www.kl.nl/wp-content/uploads/2015/06/Lab-Practice_publication_ENG.pdf
9) Hillary Cottam (2018): Radikal Hjælp. Forlaget Mindspace.

Eksempel fra Ung mellem anbringelse og eget hjem

I **processen** brugte vi ca. 8 uger på forberedelsesfasen. Første skridt var at tale med unge i vores netværk, som havde erfaringer med hjemløshed og anbringelser. De lærte os, at mange unge ikke forstår sig selv som hjemløse – eller ikke har lyst til at komme i den kategori – selvom de har prøvet at stå uden tag over hovedet. De lærte os også, at hjemløshed er meget mere end at mangle tag over hovedet.

Det gjorde, at vi omformulerede vores undersøgelsesspørgsmål. I stedet for at stille spørgsmål med direkte

relation til hjemløshed spurgte vi, hvilke udfordringer tidligere anbragte unge møder i overgangen fra at være anbragt til at bo selv. På den baggrund sendte vi en kort invitation ud via fagpersoner og frivillige organisationer i vores netværk, som kender de unge og møder dem i hverdagen.

Den blev fulgt af en mail og en opringning, så den enkelte organisation kendte og kunne se ideen i at bygge bro til unge i deres netværk. Invitationen blev også spredt via Facebook. Det viste sig at være en vej til kontakt med mange unge, enten fordi de selv så opslaget,

eller fordi de blev tagget af nogen, de kendte og havde tillid til. I tiden op til det første møde med de unge – en fortælleweekend – gik der meget tid med at skrive og ringe sammen med unge interesserede. Enkelte mødte vi over en kop kaffe, fordi de gerne ville hilse på os, før de besluttede sig for, om de havde lyst og mod på at deltage.

Samlet tog denne del af processen ca. to måneder. Vi var i kontakt med ca. 40 personer, fagprofessionelle og frivillige i tilbud og indsatser, mange af dem flere gange. Vi var i kontakt med 33 unge. 18 unge endte med at bidrage – enten ved at dele deres historie eller gennem aktiv deltagelse i de fælles processer.

Vidensudvikling med de unge – at mødes og formulere sig

Når der er etableret kontakt til en gruppe unge, er næste step at samle dem og gå i gang med at udvikle fælles, erfaringsbaseret viden. Der er to formål med at bringe de unge sammen: Det er første, vigtige skridt i vidensudviklingen. Det er her, de unge får mulighed for at sætte ord på deres erfaringer og for at formulere fælles pointer på tværs af deres forskellige historier. Deres erfaringer bliver omsat til viden, der rækker ud over den enkeltes perspektiv og samtidig bygger direkte på deres erfaringer. Det er også en proces, der ruste de unge til at være aktive deltagere i de næste skridt i vidensudviklingen. Når de har haft mulighed for at fortælle, lytte til hinanden og reflektere sammen, står de langt stærkere i mødet med andre vidensaktører, som ellers ofte er 'autoriteter' i deres liv. Denne fase har derfor både en vidensudviklende og en mobiliserende funktion.

Omfanget af denne fase kan være forskellig, afhængigt af hvad der er brug for. Vi har gode erfaringer med en proces, hvor der er tid og rum til:

At skabe et trygt og handlekraftigt fællesskab. Først gælder det om at finde et uformelt sted, hvor det er rart at være. Skab en god ramme, sørg for god mad og giv de unge en fornemmelse af at blive forkælet og passet på. Når de unge træder ind i rummet, er de nye for hinanden. De står overfor at skulle dele potentielt sårbare historier, og de er ikke nødvendigvis vant til rollen som vidensperson. Derfor kan det være en god ide at bruge tid på at 'sætte rummet'. Dels ved at tydeliggøre, at det er i kraft af deres viden – ikke i kraft af deres udfordringer – at de er inviteret. Dels ved at formulere nogle få fælles spilleregler for fællesskabet. Nogle spilleregler kan I som facilitatorer formulere indledningsvist. Fx det, at det er et fortroligt rum, og at man selv vælger, hvad man vil dele. Nogle spilleregler er det oplagt at formulere i fællesskab.

At formulere de vigtige tematikker i fællesskab. Selvom invitationen til de unge har sat rammen for mødet klart, kan det være virksomt at begynde med at tale om de undertemaer, der knytter sig til hovedtemaet. Hvad skal vi zoome ind på, og hvad er vigtigt at belyse? Det bidrager til, at de unge fra begyndelsen oplever, at de er med til at definere og indgå i forhandlingen af, hvad der skal have lov at fylde. Det kan fx faciliteres i en vekslen mellem drøftelser i mindre grupper og opsamling i plenum. Vær opmærksom på, at alle kommer på banen og bliver hørt i denne indledende fase.

At dele personlige oplevelser og erfaringer. At få lov til at fortælle sin egen historie (eller dele af den) er centralt i denne fase. Det er de levede erfaringer, der udgør fundamentet for den viden, der skabes her. Og det er, når man begynder at sætte ord på egen historie, at man synliggør den viden – for sig selv og andre. Det er centralt, at de unge bevidner hinandens historier: Det skaber mod og fællesskab og er første skridt mod at se ud over sin egen historie. Fortællingerne skal bruges i vidensudviklingen, det er de 'data', der skal bruges i den videre proces. Derfor kan det være godt at finde en måde at fastholde dem på, så de kan deles med andre. Tænk på forhånd over, hvad der er en god måde at gøre det på i jeres proces. Og husk at lave aftaler om anonymitet, procedure for godkendelse af skriftlige versioner af de unges historier m.m.

At finde mønstre sammen. Det er vigtigt at invitere de unge med i analysen af, hvad der er set og hørt på tværs af de mange personlige beretninger. Hvad går igen? Hvad er vigtige fælles pointer? Er der noget, der skiller sig ud, som det alligevel er vigtigt at have med? Det kan være en udfordrende del af processen, hvor man som facilitator kan have lyst til bare at 'gøre arbejdet'. Men pointen er at skabe rum for, at det bliver en kollektiv proces, hvor de unge netop er med til at udlede kollektive pointer og skabe orden i den store mængde information. Både for at skabe ejerskab og for at sikre, at analysen forbliver tæt forbundet med de unges erfaringsbaserede viden.

Eksempler fra Ung mellem anbringelse og eget hjem

Vi samlede 13 unge til fortælleweekend. Vi mødtes i smukke og uformelle rammer, i et frivilligcenters lokaler, hvor der også var plads til overnatning. Vi brugte tid på byde velkommen, give folk mulighed for kort at præsentere sig og tale om spilleregler for et godt fællesskab om at dele erfaringer og viden. Herefter zoomede vi ind på temaet. De unge blev sat i små grupper og talte om tre spørgsmål: Hvad er et hjem? Hvordan er det anderledes at skulle bygge sit eget hjem, når man har været anbragt? og: Hvad er det vigtigst at vide om at være ung tidligere anbragt, hvis man vil forebygge eller gøre noget ved hjemløshed? Gennem den fælles opsamling på gruppearbejdet formulerede de unge i fællesskab temaer, som blev omdrejningspunkt for weekendens fortællearbejde. Herefter gik de i grupper og delte bidder af deres historier med hinanden. I grupperne fortalte de en ad gangen om et tidspunkt i deres liv, hvor temaet var i spil. Fortællingerne blev optaget, så de senere kunne blive skrevet ud. De andre i gruppen lyttede, og efter hver runde var der mulighed for helt kort at spejle fortællingen: Genkender jeg noget af det fra mit eget liv. Når alle havde fortalt, brainstormede gruppen sammen: Hvad går igen på tværs af fortællingerne?

På dag to mødtes hele gruppen om fælles analyse af de mange pointer fra fortællerunderne. De blev prioriteret, og der blev på baggrund af pointerne formuleret drømme for en fremtid med bedre vilkår for at gå fra anbringelse til eget hjem. Det skabte konkrete erkendelser og pointer om, hvad der er vigtigt i et ungeperspektiv. Samtidig gav det de unge et mere solidt grundlag at stå på: Det var ikke længere kun deres eget, personlige perspektiv, men viden, der byggede på 13 unges erfaringer.

Efter fortælleweekenden indsamlede vi fortællinger fra yderligere 5 unge. Resultatet var i alt 44 fortællinger fra 18 unge samt en række pointer, formuleret af de unge gennem den fælles analyse. Tilsammen dannede de grundlaget for næste skridt i vidensarbejdet: Dialogen med fagfolk og forskere.

Efter fortælleweekenden var næste skridt i 'Ung mellem anbringelse og eget hjem' at samle de unge og en gruppe fagfolk og forskere for at udvikle videre på den viden, de unge havde skabt på fortælleweekenden. Vi havde fra forberedelsesfasen kontakt med en række aktører, som havde hjulpet os i kontakt med unge. Vi supplerede listen af kontakter for at sikre en bred vifte af vidensperspektiver fra fagfolk, der er sammen med de unge i det daglige; har myndighedsansvaret; møder de unge i frivillige tilbud og kæmper de anbragte unges sag. Og fra forskere, der forsker i hjemløshed, anbringelser og efterværn.

Vi mødtes en hverdageftermiddag/aften på det frivilligcenter, hvor vi holdt fortælleweekenden – på de unges hjemmebane. For at bringe de 15 inviterede med ind i de unges erfaringer havde vi lavet en udstilling med de unges 44 fortællinger i skrift og lyd. Den første time var opgaven at læse og lytte til fortællingerne i stilhed. Med det som fælles afsæt blev fagpersoner og forskere sat i grupper og bedt om – med afsæt i deres viden og erfaring – at drøfte spørgsmålet: Hvad fortæller historierne om det at være ung, tidligere anbragt og i gang med at etablere sig i sin egen bolig? Hver gruppe fik lov at fremlægge to temaer, de fandt vigtige i de unges historier. Mens fagpersonerne holdt pause, samlede de unge om temaerne og prioriterede fem, de fandt vigtigst. De fem temaer blev omdrejningspunkt for resten af mødet. Der blev dannet blandende grupper, som arbejdede videre med temaerne, nu med deltagelse af de unge. For hvert tema identificerede gruppen i fællesskab de vigtigste udfordringer, unge tidligere anbragte oplever i overgangen til eget hjem, og opstillede sammen scenarier for en fremtid, hvor udfordringerne er løst.

Opgaven var *ikke* at finde nye løsninger, men at formulere drømme for fremtiden uden skelen til, om og hvordan drømmene kan realiseres. Aftenen sluttede med et fælles blik på identificerede udfordringer og ønske-scenarier og med fælles refleksion over det samlede resultat.

Kollektiv vidensudvikling – at bringe flere slags viden i spil

De unges viden er vigtig, og vi tror på nødvendigheden af at begynde ved dem og deres erfaringer, hvis den for alvor skal have en chance for at spille aktivt med. Men den udgør naturligvis ikke hele landskabet. Andre aktører kan med deres viden og perspektiver bidrage til et stærkt vidensgrundlag for at skabe forandring. Derfor er næste skridt at invitere relevante faglige og forskningsbaserede stemmer med ind i vidensarbejdet – på en måde, så de unge fortsat bidrager aktivt i processen.

De vigtigste elementer i denne fase er:

At invitere den relevante viden med i dialogen. Ligesom med rekruttering af unge betaler det sig at dvæle lidt ved spørgsmålet om, hvilken viden det er vigtigt at komme i dialog med, og hvem der kan repræsentere den. Hvilke fagområder har vigtig viden at bidrage med, også hvis man ser på de temaer og pointer, de unge har talt sig frem til? Tænk bredt og kreativt. Der kan være viden og videnspersoner, man ikke selv har tænkt på, men som nødvendiggøres af de unges forarbejde. En mulighed kan være at spørge de unge direkte om, hvilke (typer) aktører der bør være med i dialogen. Derfra er opgaven at få inviteret deltagere med på en måde, så de har lyst og mulighed for at deltage. En klassisk udfordring er tidspunkter: De unge har måske skole og arbejde i løbet af dagen. Professionelle vil ofte helst hjem, når arbejdsdagen er slut. En anden opmærksomhed er, hvordan invitationen bliver relevant og attraktiv for mennesker, der i forvejen har en travl hverdag, og som ikke nødvendigvis er en del af jeres egen organisation. Lysten til at være i dialog med de unge, lysten til at få adgang til deres viden og lysten til at møde de andre fagfolk kan være gode motivationsfaktorer. Der kan være viden, I ønsker at få med, men som ikke kan eller skal repræsenteres ved konkrete personer (fx forskningsviden). Hvis det er tilfældet, så tænk over, hvordan den viden kan komme i spil i dialogen på andre måder.

At starte dialogen med afsæt de unges viden. De fagfolk, der inviteres ind i dialogen, vil ofte være vant til at deltage i faglige samtaler om, hvad der er vigtigt, og hvad der bør gøres på deres område. Hvis de unges viden skal have en plads, er det set med vores øjne nødvendigt at bryde med de måder, fagfolkene kender. Det bliver nemt indforstået og vidende 'på vegne af' frem for sammen med de unge. Derfor er det vigtigt helt fra begyndelsen at synliggøre de unges viden og positionere dem som centrale videnspersoner frem for som brugere, sårbare, inspirationsinput m.m. De produkter (fortællinger, pointer m.m.), der er blevet skabt i den forrige fase skal have en form og et udtryk, der kan tage de inviterede fagfolk med ind i de unges verden og gøre den erfaringsbaserede viden, de har skabt, til genstand for fælles refleksion. Erfaringsbaseret viden har en anden karakter en fx forskningsbaseret eller teoretisk viden. For at undgå risikoen for, at den erfaringsbaserede viden bliver afvist eller overhørt, kan det være nødvendigt med greb, der gør det muligt at 'mærke' de unges erfaringer. At blive berørt, ikke af en enkelt ungs specifikke fortælling, men af mængden og fællesheden i de erfaringer, de unge har talt frem i fællesskab.

At skabe tydelige rammer. De inviterede fagfolk skal også have mulighed for at komme på banen med deres viden og perspektiver. Derfor er det vigtigt at skabe gode rammer for dialog, hvor alle parter kan bringe deres viden i spil – også der, hvor den måske skurrer mod hinanden. Det kræver tydelige rammer og facilitering at skabe nysgerrig dialog på tværs af potentielt modsatrettede perspektiver. Overvej, hvad der vil hjælpe det på vej. Vær særligt opmærksomme på, hvordan dialogen får en form, der gør det muligt for de unge at bidrage frem for at blive koblet af. Og skab plads til, at mindre men blandede grupper kan arbejde i dybden med et eller flere temaer, så dialogen kommer til at føje til det, de unge allerede har skabt. Denne del af processen er et af de steder, hvor magtforskydningen i retning af de unge skal stå sin prøve. I kan evt. indlægge elementer i processen, hvor de unge har mulighed for at have magten til som gruppe at prioritere eller kommentere på den viden, der er udviklet i processen.

Fokusering og handling – at rette blikket fremad

De første faser i processen handler om at folde ud og skabe et vidensgrundlag for at forandre eller udvikle nye løsninger. I den sidste fase vendes blikket mod at handle. Her skal tages beslutninger om, hvad det er vigtigst at gøre noget ved, og hvad der skal gøres. Mange indflydelsesprocesser slutter her. De unge takkes for deres input, mens fagfolk og/eller beslutningstagere tager teten og beslutter, hvad – om noget – der skal være konsekvensen af den viden, der er skabt i processen. Denne fase er vigtig, hvis arbejdet med at inddrage skal være mere end det, der af nogle kaldes pseudo-inddragelse eller symbolsk deltagelse¹⁰. Fokuserings- og handlingsfasen er især kendetegnet ved en løbende og gennemsigtig håndtering af den ulige definitions- og beslutningsmagt, der altid er på spil: At invitere de unge med ind i beslutningsprocesserne, men at stå ved grænserne for indflydelse. Der vil altid være beslutningstagere, som i sidste ende har magten til at give noget følgeskab eller lade være. Vi vil gerne opfordre og inspirere til at åbne beslutningsprocesserne mest muligt ved at involvere de unge i:

At fokusere og prioritere. Hvor de foregående processer har givet plads til at folde ud, er der nu brug for at fokusere. Det er aldrig (eller sjældent) mulighed for at sætte handling bag alt det, der er skabt af viden. Men hvad er vigtigst, hvis det skal rykke noget i de unges liv? Her kan unge og fagfolk have forskellige perspektiver. Som professionel eller frivillig organisation kan det være nærliggende at gribe fat i noget af det, der ligger i tråd med det, man allerede gør. Det kan være fint, men indsnævrer også muligheden for mere gennemgribende innovation. Derfor vinder fokuseringsarbejdet ved, at de unge forbliver aktive deltagere – også i denne del af processen.

At udvikle bud på nye løsninger. Når der er valgt fokus, er næste skridt at udvikle bud på konkrete løsninger – hvad enten det er forandringer inden for rammen af eksisterende praksis eller udvikling af helt nye rammer og løsninger. Også her er det vores erfaring, at kvaliteten af nye løsninger styrkes, hvis de unge involveres. Det kan ske på flere måder: De unge kan understøttes i selv at udvikle nye løsninger, som de selv bliver aktive bærere af (brugerdrevne initiativer); de unge kan involveres som medudviklere af løsninger, som efterfølgende drives af fagfolk eller frivillige; de unge kan blive involveret som sparringspartnere og kritiske venner på forandringer eller nye løsninger, som designes af fagfolk eller frivillige organisationer alene. Uanset vejen kræver det tydelig facilitering at fastholde de unges position som videnspersoner i processen.

At eksperimentere og afprøve ny praksis. Når forandringer og nye løsninger skal gå fra tegnebræt til praksis, er der – set fra vores perspektiv – fortsat brug for de unges viden. Det kan ske på flere måder. Man kan udnytte den viden, de unge, der har været med i hele processen, har opbygget ved at inddrage dem som kritiske venner. Det kan ske gennem løbende møder, hvor dem der er i gang med at omsætte ideer til praksis, kan få sparring fra de unge. Eller ved at de unge kommer på besøg, observerer afprøvningen af tidlige prototyper og får en mere 'evaluerende' rolle. Det kan også ske gennem nye runder af inddragende processer, hvor det er andre unge, der nu oplever forandringerne eller nye tiltag på egen krop, der bliver involveret som sparringpartnere. Her vil det ofte være nødvendigt at gå igennem dele af de foregående faser endnu en gang for at sikre, at de involverede unge og medarbejdere m.fl. rundt om de unge er rustet og har relationen til et egentligt samarbejde.

Eksempel fra Ung mellem anbringelse og eget hjem

De unge var med i fokuseringsarbejdet på flere måder. De besluttede, hvilke temaer det var vigtigst arbejde videre med, og de deltog i de grupper, som foldede temaerne ud og formulerede drømme om en bedre fremtid. På et efterfølgende møde mellem de unge og forskerne blev de unge involveret i yderligere at spidsformulere, hvad der inden for hvert af temaerne var de vigtigste nedslag, og hvor der er brug for at tænke nyt. Vi brugte bl.a. tegninger af de enkelte temaer som redskab til at sætte gang i drøftelserne.

De unge deltog således i hele arbejdet med at udarbejde indhold til rapporten, og de fik også mulighed for afslutningsvist at kommentere på den samlede analyse. Det har overfor de unge fra starten været kommunikeret, at de bidrager med et vigtigt vidensinput både til feltet generelt – men også som bidrag til en strategisk diskussion internt i Bikubenfondens bestyrelse.

Bikubenfonden vil bruge rapporten som afsæt for fremadrettet at igangsætte handling på området – og også i den forbindelse vil unge tidligere anbragte spille en vigtig rolle i forhold til at nytænke og udvikle indsatserne.

Efter- refleksjoner

På de foregående sider har vi delt nogle af de værktøjer og greb, vi anvender i involverende processer. Men det for os allervigtigste greb er en løbende og ydmyg refleksion over, hvad det er, man skaber, imens man samskaber – og hvor grænserne for samskabelsen går. Det er især spørgsmål om magt og etik vi løbende vender tilbage til.

Som tidligere nævnt, er processerne aldrig magtfrie. I alt vidensarbejde er der noget, der sorteres fra, og noget, der løftes frem. Og i alle forandringsprocesser skal nogen på et tidspunkt lægge et snit. For på den ene side er der risiko for, at man – i sin iver efter at være demokratisk og involverende – overser den magt og de grænser for indflydelse, der altid er på spil i denne type processer. På den anden side er der en reel risiko for, at man sætter grænserne for indflydelse for hurtigt og for tæt på det, man synes er komfortabelt. At man lukker den involverende proces mere, end man behøver. Endelig giver refleksionen mulighed for – i bakspejlet – at overveje, hvordan de valg man har taget, har haft betydning for den viden og den forandring, der er skabt. Ikke som en selvkritisk, men som en nysgerrig, ufærdig intern dialog om, hvad der fik plads, og hvad der ikke gjorde.

Dertil kommer at man, når man inviterer nogen til at involvere sig med afsæt i deres egen historie, også påtager sig et etisk ansvar. De unge, der træder ind som deltagere, sætter noget på spil, og vi ser det som vores pligt at tage vare på dem – som gruppe og som enkeltpersoner. Hvordan forholder vi os i hvert enkelt tilfælde bedst muligt til de etiske spørgsmål, som alle processer rejser?

Nogle af de refleksionsspørgsmål, vi ofte stiller os, er:

- Hvem fik vi med – og hvem dukkede ikke op? Hvilken betydning har vores invitation og vores proces haft for det? Er der stemmer og perspektiver, vi skal forsøge at få repræsenteret på andre måder, end vi først havde tænkt?
- Hvordan er dynamikken i gruppen af unge, og hvilken betydning har det for, hvad der kan siges, og hvad der ikke kan? Kan vi finde på greb i processen, der åbner samtalen for flere perspektiver og giver mere plads til fx 'de stille' eller 'de vilde'?
- Hvor bliver vores facilitering styrende for, hvad der kan tales om? Hvorfor? Skal det være sådan?
- Er der uenigheder og forskelligheder blandt deltagerne, som vi kommer til at glide let hen over? Hvad ville der ske, hvis vi dvælede lidt ved dem? Hvordan kan vi evt. gøre det?
- Er rummet for indflydelse tilstrækkeligt tydeligt tegnet op? Er der steder, hvor vi kommer til at foregive mere indflydelse, end der er? Er der steder, hvor vi lukker indflydelsesrummet hurtigere end nødvendigt?
- Hvordan forholder vi os til, at det helende og magtfulde fællesskab, de unge ofte oplever i forbindelse med processen, tages fra dem igen?
- Kan processen ribbe unødigt op i fortiden for nogen? Skal vi sørge for, at der er adgang til ekstern hjælp og støtte for de unge i forbindelse med processen?
- Hvordan forholder vi os til, at nogle unge fortæller om aktuelt vanskelige livssituationer, som de pt. ikke får hjælp og støtte til at løse?

For os er det gennem refleksioner som disse, vi har mulighed for at udforske og udfordre vores idealer om involvering, indflydelse og samskabelse. Vi har udarbejdet dette inspirationshæfte for at dele vores viden og invitere til dialog. Det er vores håb, at indholdet kan være en praksisnær inspiration i tilrettelæggelsen af gode, involverende og indflydelsesskabende processer med unge (eller andre), der ellers kan have svært ved at komme til orde i udviklings- og beslutningsprocesser. Og det er vores håb, at andre vil tage vores invitation til dialog op, stille nye spørgsmål og bidrage til at videreudvikle feltet.

Litteratur til inspiration

Anderson, Deborah og Patricia Deegan (2011):
Barrierer for brugerinddragelse i bestyrelser, udvalg og arbejdsgrupper.
Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering.

Børnerådet (2016):
Håndbog i børneinddragelse.

Follesø, Reidun, Terje Olsen og Trine Wulf-Andersen (red.) (2016):
Ung, udenforskab og social forandring: nordiske perspektiver.
Frydenlund Academic.

Neidel, Agnete og Trine Wulf-Andersen (2012):
The ethics of involvement with the already involved: Action research and power.
I: Knowledge and Power in Collaborative Research: A Reflexive Approach. Phillips, L. m.fl. (red.).
Routledge.

Olesen, Birgitte Ravn, Louise Philips og Tine Rosenthal Johansen (red.) (2018):
Dialog og samskabelse – metoder til en reflektiv praksis.
Akademisk Forlag.

Reason, Peter og Hillary Bradbury (2006):
Handbook of Action Research.
Sage.

Unge som erfaringseksperter

Socialt Udviklingscenter SUS er et idé-, udviklings- og videnshus. Vi arbejder for at styrke livskvalitet, deltagelsesmuligheder og handlekraft for mennesker i en udsat livssituation. SUS involverer borgere og professionelle i engagerende og udviklende samarbejder og skaber resultater ved at kombinere viden om, hvad der virker, med nysgerrighed og mod til at eksperimentere og gå nye veje. SUS er organiseret som en almennyttig forening. Vi samarbejder med og løser opgaver på nonprofit basis for et stort netværk af organisationer, kommuner, ministerier og fonde.